

Crisispolitiek vermijden

Het ziet er naar uit dat het kabinet zich volkomen heeft laten overdonderen door de nieuwe, als uiterst onzeker en onnauwkeurig gepresenteerde, cijfers van het Centraal Planbureau. Terwijl het in de jaarlijkse Macro Economische Verkenningen gebruikelijk is dat de beleidsvoornemens van de regering in het macro-economische beeld worden verwerkt, zijn nu de cijfers bij ongewijzigd beleid een eigen leven gaan leiden. Het feit dat de volumegroei van het bruto nationaal produkt geen 2,5% zal zijn, zoals in september vorig jaar in de *MEV 1980* nog werd verondersteld, maar weinig meer dan nihil, is door Van Agt gepresenteerd als een „nationale verarming van f. 7 mrd.“. Toen de vakbeweging dit niet snel genoeg begreep, is de mogelijkheid benut die de wet biedt om direct in te grijpen: het afkondigen van een loonpauze.

De loonpauze biedt kabinet en sociale partners gelegenheid tot bezinning: de mogelijkheid om een aantal zaken op een rijtje te zetten. In de paniekerige sfeer die is ontstaan, is daar alle aanleiding toe.

1. In macro-economisch opzicht lijkt het kabinet het hoofd volledig verloren te hebben. De nationale verarming van f. 7 mrd. is „verdeeld“ in een ombuiging in de collectieve sector van f. 4 mrd. en een matiging in de particuliere sfeer van f. 3 mrd. Nergens heb ik uitkomsten gezien die de effecten van deze ombuigingen voor b.v. werkgelegenheid, financieringstekort, economische groei e.d. becijferen. Het rekensommetje $7 = 4 + 3$ is macro-economisch gezien onzin, omdat op geen enkele wijze rekening wordt gehouden met de dynamische effecten van de becijferde ombuigingen. Ook politiek gesproken deugt de handelwijze van het kabinet niet. Er heeft geen behoorlijke vergelijking en afweging plaatsgevonden van de beleidsalternatieven „ongewijzigd beleid“ en verschillende varianten van „ombuiging en loonmatiging“.

2. De sociaal-economische doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid, koopkrachthandhaving, sociale zekerheid e.d. schijnen naar het tweede plan te zijn verschoven. In laatste instantie is het thans de omvang van het financieringstekort (maximaal 5,5% van het nationaal inkomen), waardoor het beleid wordt bepaald. Het kabinet klampt zich, daarbij geruggesteund door de president van de centrale bank, aan dat cijfer vast als aan een laatste strohalm. Het werpt zich op als een Hansje Brinker die met zijn vinger in de dijk een nationale ramp voorkomt. Het zij benadrukt dat ik niet pleit voor een vergroting van het financieringstekort. Ik pleit wél voor een afweging. De norm van 5,5% is geen wetenschappelijk onderbouwd dogma, ook al is duidelijk dat overschrijding ervan riskant is met het oog op versnelling van het inflatietempo en verstoringen op de kapitaalmarkt. Deze risico's behoren evenwel afgewogen te worden tegen die van een recessie c.q. depressie.

3. De olielanden zullen hun nieuw verworven oliedollars met een zekere vertraging weer in de wereld-economie terugbrengen, hetzij in de vorm van beleggingen, hetzij door invoer van produkten uit industrielanden. Dat was ook na de abrupte prijsverhogingen van 1973/1974 het geval. Deze middelen uitsluitend oppotten heeft voor hen immers geen enkele zin. Daarvan uitgaand mag men veronderstellen dat de inzinking in de westerse landen in elk geval voor een deel van conjuncturele aard is. Dat betekent dat op die recirculatie een zeker voor-schot zou kunnen worden genomen om door het dal van de recessie heen te komen.

4. Een expansief beleid van Nederland alleen zou wei-

nig effect sorteren. Ons land zou veel meer baat hebben bij een gecoördineerd stimulerend beleid in de gehele EG. Nederland is wel een van de eerst aangewezen landen om het voortouw te nemen bij het aanzwengelen van zo'n politiek. Onze relatieve positie is — vooral ook dank zij het aardgas — niet slecht. De inflatie is relatief laag; het betalingsbalanstekort relatief beperkt.

5. Rigoureuze matiging in de lonen en de collectieve sector heeft onmiddellijk repercussies voor de werkgelegenheid in bedrijfstakken die van de binnenlandse consumptieve bestedingen afhankelijk zijn.

6. Met alle kracht moeten energiebesparingsmaatregelen ter hand worden genomen. De prijsstijging van energie is veel groter dan was voorzien in de *Nota energiebeleid*. Het is nu des te duidelijker dat de daar gepresenteerde maatregelen te kort schieten. Nog steeds is het energieverbruik niet in aanzienlijke mate teruggedrongen. Ten behoeve van investeringen in energiebesparingsprogramma's zou m.i. het financieringstekort mogen worden vergroot. We kunnen er zeker van zijn dat deze investeringen zich zelf snel terugverdienen. Energiebesparingsprogramma's hebben bovendien een gunstig effect op de werkgelegenheid.

7. De „windfall profits“ van de oliemaatschappijen moeten op een of andere manier worden aangepakt. In elk geval moet worden voorkomen dat zij in enigerlei vorm naar het buitenland wegvloeien. Wat de aardgasleveranties aan het buitenland betreft moet alles worden gedaan wat binnen de contractuele mogelijkheden ligt om de prijzen aan te passen.

8. Het afdwingen van loonmatiging door middel van een loonmaatregel kan alleen effectief zijn als het ingebed is in een raamwerk van rechtvaardige lastenverdeling. Dat houdt in een alle inkomens omvattend inkomensbeleid. Ook het zwarte circuit dat de rechtvaardige verhoudingen erodeert, kan niet ongemoeid worden gelaten. Het formuleren van een dergelijk inkomensbeleid is al jaren een heet hangijzer. In het debat over de loonpauze vorige week in de Tweede Kamer is niet aan het licht gekomen of het kabinet ideeën in deze richting heeft.

9. De beleidsruimte om met behulp van de keynesiaanse of neo-klassieke instrumenten (bestedingsverruiming of loonmatiging) de werkloosheid terug te dringen is waarschijnlijk ontoereikend, mede in het licht van het zeer grote arbeidsaanbod dat boven de markt hangt. Dat betekent dat op grote schaal en in allerlei varianten herverdeling van arbeid (met inlevering van loon) moet worden gestimuleerd en mogelijk gemaakt.

Tegenover het deflatoire scenario dat het kabinet aangehangt, plaats ik een voorzichtig reflatoir beleid, dat zoveel mogelijk in samenspraak met de EG-partners dient te worden uitgezet. Energiebesparingsmaatregelen behoren daarin topprioriteit te krijgen. Een zekere loonmatiging en ombuiging in de collectieve sector zullen wellicht onvermijdelijk zijn, maar „overshooting“ en willekeur dienen te worden vermeden. De vormgeving van deze maatregelen zal zodanig moeten zijn dat zij de import verminderen en de binnenlandse bestedingen zoveel mogelijk op peil houden. Anders loopt onmiddellijk de werkloosheid op, hetgeen weer een extra druk legt op de collectieve sector. Laten wij oppassen niet te vervallen in crisispolitiek. We moeten sinds de jaren dertig toch wel iets geleerd hebben van economie.

L. van der Geest